

78 . Capidava | Comuna: Topalu | Județ: Constanța | Punct: Cetate | Anul: 2015

Anul: 2015

Cod RAN: 63063.1

Perioade: Antichitate, Evul Mediu

Epoci: Epoca romană timpurie, Epoca romană târzie, Epoca migrațiilor, Epoca medievală timpurie

Tipuri sit: exploatare/carieră, tip neprecizat, locuire militară, structură de cult/religioasă, amenajare/construcție

Categoriile sit: Domestic, Apărare (construcții defensive)

Autori: Marius Lascu, Tiberiu Potârniche

Instituții: Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie Constanța

Raport

Având în vedere realizarea proiectului de introducere în circuitul turistic al cetății de la Capidava, unul din elementele principale urmărite de proiectanți a fost acela de a restaura și înălța zidul de incintă, cât și turnurile de apărare. Din aceste motive, cercetarea arheologică intra-muros de-a lungul zidului de apărare al fortificației a devenit un obiectiv prioritar în desfășurarea proiectului, scopul fiind acela de a degaja paramentul interior al incintei pe toată lungimea sa (cca 210 m²). Întrucât în cazul carourilor J-K-L 76 incinta era deja descoperită, lucrările s-au concentrat în aria carourilor M-R 76, respectiv curțina G de pe latura de S-E a cetății, zonă denumită convențional Sectorul V. Săpăturile arheologice desfășurate în trecut în acest sector și-au îndreptat atenția asupra nivelurilor de locuire medio-bizantine (sec. X-XI p.Ch.), dar și a straturilor romane târzii. Campaniile precedente (2009 – 2014) au fost orientate exact pe această zonă (fiind cercetate succesiv încăperile C 1, C 16 și parțial C 15). Informațiile obținute au relevat faptul că zidul de incintă a suferit o puternică distrugere pe întreg segmentul curținei G la sfârșitul secolului al VI-lea. Din rațiuni de conservare, întreg perimetrul delimitat de linia carourilor L-R 76 nu a fost supus cercetării arheologice până în decursul anului 2015, zona necesitând lucrări de consolidare și restaurare substanțiale.

Metodologia de cercetare pe care ne-am propus să o abordăm în aceasta zonă a fost condiționată atât de stadiul cercetărilor din acest sector, cât și de starea de conservare a zidului de incintă. Întrucât în campaniile precedente întreprinse aici cercetarea arheologică a oferit date cu privire la existența unui edificiu cu multiple compartimentări adosat curținei G (parte dintre acestea fiind parțial cercetate la debutul lucrărilor din campania 2015) săpătura a fost organizată pe casete stratigrafice, câte două pentru fiecare încăpere în parte. În urma trasaajului au fost obținuți martori stratigrafici de control orientați perpendicular pe curțina G, utili în stabilirea relației dintre zidul de incintă și edificiul mai sus menționat.

Săpătura a fost realizată manual, rezultatele obținute au fost înregistrate fotografic și grafic, fiind efectuate grunduri și profile succesive la scări corespunzătoare. Au fost făcute ridicări topografice, cât și relevee, respectiv nivelmente efectuate cu ajutorul stației totale.

Săpăturile arheologice efectuate în Sectorul V intra-muros pe segmentul curținei G al cetății s-au desfășurat în carourile, P-R 75 și M-R 76. Cercetările arheologice anterioare desfășurate în acest sector au relevat existența unui edificiu compartimentat, adosat curținei G. Edificiul în cauză (28,4 x 16,36 m) prezintă opt camere, un coridor interior, o zonă de pasaj, precum și o curte interioară marcată de pilele unui portic. Cele opt încăperi ale edificiului sunt dispuse în coloane paralele de câte patru camere, în zona adiacentă curținei G plasându-se C1, C16, C15 și C12. Celelalte patru încăperi au fost denumite succesiv, pe măsura evoluției cercetărilor, C6, C9, C11 și C14. Cum aminteam mai sus, edificiul este adosat curținei G și descrie conturul unui trapez dreptunghic. Până la debutul campaniei arheologice din anul 2015 nu erau cunoscute informații pentru latura sa de SE și mai exact asupra relației curținei G cu respectivul edificiu. Pentru eliberarea și verificarea paramentului interior al zidului de incintă aferent curținei G, în vederea

consolidării și restaurării sale, conform specificațiilor din proiect, a fost necesară efectuarea de săpături arheologice în încăperile C 12 și C 15. De asemenea, au fost demontați martorii stratigrafici longitudinali din încăperile C1 și C 16, rezultați din cercetări arheologice anterioare ce au fost păstrați până la debutul campaniei din anul 2015, în vederea conservării și protejării paramentului interior al curtinei G.

Săpătura s-a efectuat în cea mai mare parte în nivelurile de locuire romano-bizantine, cuprinse între secolele V-VI p.Chr. Ritmul cercetării a fost condiționat de abundența straturilor, de densitatea materialului arheologic, cât și de necesitatea înregistrării și documentării optime a situațiilor arheologice ivite. Materialul special descoperit, ce numără peste 90 de piese (în mare majoritate vase ceramice), este doar unul dintre factorii ce pot indica faptul că zona a cunoscut în antichitate un grad ridicat de bunăstare economică. Un alt indicator al acestui aspect, care nu trebuie trecut cu vederea, este că ne aflăm în proximitatea porții principale a cetății. Desigur, cercetările viitoare vor scoate la lumină rezultate care pot schimba sau confirma anumite ipoteze de lucru, creionate în urma acestei campanii de săpături arheologice din Sectorul V.

Încăperea C 12. Carourile Q – R 75/ Q – R 76.

Cercetarea arheologica din sectorul V lângă curtea G a început prin studierea încăperii C12. În prealabil, în această zonă au mai fost efectuate săpături arheologice în cadrul campaniei 2003. În urma acelei cercetări a fost identificat un nivel medieval reprezentat de o vatră dublă, alcătuită din pietre și cărămizi, precum și de un pavaj amenajat din cărămizi romane. În cadrul campaniei din anul 2014 s-a demontat martorul adiacent (și suprapus) C12, prilej cu care a fost identificat un bordei medieval denumit convențional B1/2014, ce a afectat atât C12 (pe latura de NV), cât și C14 (pe latura de SE). Practic, pornind de la aceste considerații, săpătura a debutat la adâncimea de -1,20 m față de cota inițială a terenului.

Din punct de vedere metodologic, au fost trasate casete stratigrafice; pentru verificarea stratigrafiei am efectuat trasaajul în forma literei T, obținând doi martori: pe axa longitudinală (NV-SE) a fost lăsat un martor stratigrafic, obținându-se două suprafețe aproximativ egale, cu dimensiunile de 5,30 m x 2,50 m, denumite convențional caseta A și caseta B. Martorul obținut s-a dovedit util în stabilirea relației dintre încăperea C12 și zidul de incintă aferent curtinei G. Pe axa orizontală (SV-NE), a fost lăsat, de asemenea, un martor cu lățimea de 1,00 m față de zidul de incintă. Acesta a servit atât la verificarea stratigrafiei încăperii C12, cât și pentru completarea profilului stratigrafic al întregului edificiu de pe latura sa de SE.

Săpătura a debutat simultan atât în caseta A, cât și în caseta B, fiind realizată prin mijloace manuale și răzuire succesive, pentru evidențierea eventualelor complexe. După îndepărtarea stratului vegetal modern depus în urma campaniilor anterioare, a fost identificat un nivel de arsură cuprins între -1,30 m și -1,48 m, în a cărui componență au fost surprinse cărămizi fragmentare de factură romană, ce reprezintă probabil o rămășiță a amenajării medievale mai sus amintite. Cel de-al doilea strat al nivelului 1, cuprins între -1,44 m și -1,74 m, este alcătuit dintr-un strat de lut galben și resturi de mortar, pietre și fragmente de cărămidă, precum și o serie de fragmente ceramice. Între acestea se remarcă resturile unei căni întregibile databilă la sfârșitul secolului al VI-lea. Nivelarea cu pământ galben reprezintă probabil o amenajare din epoca mediobizantină. În urma cercetărilor efectuate în caseta B au fost completate informațiile cu privire la bordeiul B1/2014, fiind descoperită atât podeaua realizată din lut bătut, păstrată neincendiată, cât și cuptorul aferent bordeiului, realizat din pietre legate cu pământ. Cuptorul prezintă următoarele dimensiuni: L=0,70 m, l=0,68 m, h=0,54 m și a fost descoperit într-o situație de abandon, vatra sa fiind plină de cenușă. Din interiorul său au fost recuperate trei fragmente ceramice provenite de la borcane de tip "Dridu", precum și un fragment de fier nedeterminabil. Un element interesant este acela că vatra a fost construită peste zidul ce închide încăperea C12 pe latura sa de NV, o parte din pietrele acestui zid servind drept bază pentru camera de ardere a cuptorului.

Cel de-al doilea nivel este reprezentat de secvența de locuire din secolul al VI-lea și, mai exact, a doua jumătate a acestui secol. Campaniile arheologice precedente desfășurate în interiorul edificiului plasat în proximitatea curtinei G au oferit multiple informații cu privire la evenimentele petrecute la sfârșitul secolului al VI-lea în această zonă. Practic construcția sfârșește violent, fiind incendiată. Din punct de vedere arheologic, în toate încăperile studiate nivelul de distrugere debutează cu un strat consistent de arsură și resturi de țigle și olane. Această situație a fost întâlnită și în cazul încăperii C12, nivelul de distrugere fiind marcat la adâncimea de -1,74 m - -1,90 m. Printre resturile de dărâmatură au fost identificate numeroase

fragmente ceramice, o serie de patru monede (folles), cuie, scoabe de fier, bucăți de lemn carbonizat și bineînțeles pietre. Abundența materialului ceramic întâlnit aici confirmă situațiile înregistrate anterior cu privire la funcționalitatea edificiului: zonă de depozitare / magazie / depozit. Astfel, au fost recuperate un număr de 22 de vase ceramice întregi sau întregibile, majoritatea fiind reprezentată de amfore de tip pontic, ulcioare și căni trilobate. De remarcat este faptul că pe latura de SE a încăperii C12 au fost identificate urmele unui amplasament din lemn (raft?), pe polițele căruia au fost descoperite vase de factură diversă, inclusiv ceramică lucrată la mână de factură locală. Din nivelul de distrugere au mai fost recuperate de asemenea amfore de tip LR1 și LR2, între care se remarcă un exemplar ce conținea boabe de grâu carbonizate. Tot din acest nivel se cuvin a fi amintite trei instrumente de iluminat: doua opaițe de tip dunărean și un candelabru din bronz, ce păstra încă resturile de sticlă ale unei candelă. La adâncimea de -2,20 m a fost identificată podeaua, respectiv nivelul de călcare. Aceasta a fost realizată din lut bătut, în mare parte fiind neincendiată. La prima vedere, această informație a părut contradictorie, judecând după starea de conservare a pereților de piatră aflați în elevație, ce prezentau urmele unui incendiu violent; în urma cercetării întreprinse în caseta B am putut surprinde însă câteva elemente care vin să lămurească această situație. Practic podeaua a fost acoperită, cel puțin parțial, de dale de pavaj din cărămidă, câteva astfel de piese fiind identificate în apropierea zidului ce închide încăperea C12 pe latura de NV.

Cel de-al treilea nivel (-2,20 m / -2,54 m) este reprezentat de o nivelare anterioară nivelului de secol VI. Practic în acest strat, databil pe baza materialului ceramic în a doua jumătate a secolului V, au fost identificate o serie de ziduri în mare parte demantelate, legate cu pământ, care descriu perimetrele unor dependințe. Nu putem stabili cu precizie funcționalitatea acestor complexe, atât datorită demantelării din cursul secolului al VI-lea, cât și datorită lipsei de material arheologic. În linii generale aceste trasee păstrează una – două asize, fiind legate cu pământ.

În urma cercetării arheologice desfășurate în încăperea C12 au fost descoperite două elemente noi cu privire la componența edificiului adosat curtinei G. Pe latura de SE a fost descoperit un zid de piatră legată cu mortar, păstrat pe o lungime de 2,57 m, având lățimea de 0,40 m și înălțimea medie de 1,60 m, ce reprezintă practic latura de SE a edificiului. Spre colțul de SV al încăperii C12 acesta lipsește, însă în această zonă a putut fi observată tehnica de construcție a zidului de incintă, realizat din blocuri mari de piatră, ecarisate și bine rostuite. Un element interesant este acela că acest segment al zidului de incintă a fost puternic incendiat, concomitent cu distrugerea edificiului. Cel de-al doilea element este reprezentat de identificarea zidului ce închide încăperea C12 pe latura sa de NV. Este vorba despre un zid realizat din piatră legată cu mortar, în componența căruia au fost folosiți bolovani de piatră inegali, rulați, dar și o serie de cărămizi. Acestea din urmă par să marcheze o intrare ce corespunde cu nivelul de călcare și cota la care a fost identificată podeaua. Dimensiunile zidului sunt următoarele: L=7,10 m, l=0,80 m.

Încăperea C 15. Carourile P – Q 75/ P – Q 76.

Cea de-a doua zonă în care s-a efectuat cercetarea arheologică în cadrul campaniei din anul 2015 a fost reprezentată de încăperea C15. În această încăpere cercetările arheologice mai vechi realizate în anul 2007 au identificat un nivel medieval, reprezentat de resturile a două bordeie, pe podeaua cărora s-a finalizat cercetarea în acel moment. În campania 2013 a fost efectuat un sondaj extra muros în oglindă cu încăperea C15, obținându-se o serie de informații cu privire la tehnica de construcție a incintei, precum și a cotei de fundare. Din acest motiv, principalul scop al cercetării efectuate aici a fost acela de a verifica situația existentă intra muros. Metodologia utilizată a fost similară cu cea din cazul încăperii C12, suprafața fiind împărțită în două casete stratigrafice. Totuși, săpătura arheologică a fost desfășurată doar în caseta B, zona alăturată C12, caseta A și martorul stratigrafic (inclus) rămânând necercetate. În urma săpăturii arheologice au fost identificate, după nivelul medieval mai sus amintit, un nivel romano-bizantin databil în a doua jumătate a secolului al VI-lea, ce debutează la adâncimea de -1,70 m. Distrugerea este similară cu cea descrisă în cazul încăperii C12, fiind marcată de resturi de țiglă și olane, pietre, bulgări de mortar și fragmente ceramice. Totuși, în cazul încăperii C15 abundența materialului ceramic lipsește. La adâncimea de -2,15 m a fost identificată baza unui vas de provizii (dolium), realizată dintr-un ring de pietre și pământ galben bine bătut. Au fost descoperite de asemenea și câteva monede, aflate într-o stare avansată de coroziune, dar care ar putea fi datate, judecând după formă și dimensiuni, în a doua jumătate a secolului al V-lea. Săpătura a fost finalizată la adâncimea de -2,70 m, fiind identificat aici un strat gros de humă roșie

amestecată cu resturi de mortar, din componența căreia nu a fost recuperat material arheologic. În urma demontării matorului stratigrafic plasat pe latura de SE a încăperii C15, a fost identificat zidul edificiului realizat din pietre paralelipipedice cioplite îngrijit și legate cu mortar. Zidul prezintă lățimea de 0,38 m, păstrând o elevație de cca 1,20 m. Se aliniază foarte bine cu fragmentul descoperit în C12, confirmând astfel informația recent evidențiată.

Încăperea C 16. Carourile N – Q 76.

În această zonă cercetarea arheologică a fost întreprinsă succesiv în campaniile din anii 2009 – 2011, obținându-se un material ceramic bogat și extrem de variat. Din punct de vedere stratigrafic situația este asemănătoare celorlalte încăperi cercetate, fiind înregistrate succesiv un nivel medieval, un nivel de perioadă romano-bizantină databil în secolul VI, precum și un nivel din a doua jumătate a secolului al V-lea. O situație aparte este reprezentată însă de zidul de incintă din această zonă. Puternic afectat încă din vechime, resturile paramentului au sigilat practic densitatea straturilor de material ceramic. Din punct de vedere metodologic săpătura a fost organizată similar, obținându-se un mator stratigrafic pe direcția NV-SE, perpendicular pe zidul de incintă, pentru verificarea relației dintre încăperea și curtea G. Din rațiuni de conservare și protecție a paramentului interior aferent curții G, matorul stratigrafic plasat orizontal (NE-SV) a fost menținut până la debutul campaniei din anul 2015. Practic, ca urmare a necesităților proiectului de restaurare am demontat matorul mai sus amintit, obținând și verificând o serie de informații stratigrafice. În urma demontării matorului, pe latura de SE a încăperii C16 a fost identificat zidul de SE al edificiului, ce păstrează lățimea medie de 0,38m, prezentând cel puțin două faze sau o reparație. Pietrele ce alcătuiesc acest zid sunt de facturi diferite, un prim segment fiind realizat din piese de mari dimensiuni, făcute, bine aranjate, cel de-al doilea segment reprezentând un zid realizat din pietre mărunte ce prezintă consistența unui emplecton. Zidul este legat cu mortar alb, fără posibilitatea de a identifica o diferență semnificativă între cei doi lianți folosiți. Un alt element interesant este identificarea canalului de scurgere plasat în colțul de NE al zidului de incintă. Tot în această zonă a putut fi identificată și o reparație a curții ce poate fi pusă în legătura cu blocarea intrării în turnul (9?) recent descoperit în campania din 2015. În acest caz mortarul folosit este unul roz, bine conturat, iar pietrele utilizate se diferențiază atât cromatic, cât și morfologic.

Încăperea C 1. Carourile L – M 76.

Și în cazul încăperii C1 săpăturile arheologice mai vechi au oferit informații anterior debutului proiectului din anul 2015. Cercetările întreprinse în interiorul încăperii C1 s-au plasat în decursul campaniilor 2012, respectiv 2014. Încăperea se remarcă printr-o tehnică constructivă aparte, cu ziduri realizate din piatră legată cu mortar, în a căror elevație se poate distinge tehnica opus mixtum. Pe latura de SV intrarea în încăperea C1 a fost blocată la sfârșitul secolului al VI-lea cu un strat de cărămizi și chirpici într-un moment de compartimentare. Încăperea a avut ca principal scop funcția de depozitare cerealică, în interiorul ei fiind identificate pe latura de NV 3 vase de tip dolium, aliniate lângă colțul de vest. Tot aici au fost identificate și resturile unui coș de moară din piatră de bună calitate, dar care nu se mai afla într-o poziție propice funcționării, fragmentele fiind utilizate ca material de construcție, probabil într-un moment de criză. Cercetarea întreprinsă în încăperea C1 a urmărit clarificarea situației pe latura de SE prin degajarea și curățirea săpăturii arheologice efectuate în campaniile precedente. În urma acestui demers a fost identificat și aici zidul edificiului, care avea doar două asize. Un element interesant este acela că pietrele bine aranjate nu păstrau urme de mortar.

Concluzii

Rezultatele campaniei din anul 2015 din sectorul V intra muros, au oferit situații arheologice inedite și informații noi cu privire la arhitectura zonei, mai ales în intervalul secolului al VI-lea. Au fost descoperite elemente constructive cu privire la edificiul plasat în proximitatea curții G și totodată, au fost recuperate o serie de informații de natură să lămurească raporturile dintre populația indigenă și cele din împrejurimi.

Sub aspect constructiv se poate concluziona faptul că edificiul mai sus amintit nu a fost adosat direct incintei în zona curții G, ci prin intermediul unui zid perimetral plasat pe latura sa de SE, fapt ce explică astfel și eventuala dispoziție a acoperișului său în două ape. De asemenea, s-a putut constata faptul că edificiul a suferit multiple transformări și adăugiri, pe măsură ce necesitățile au impus-o. Acest aspect este relevant de traseul zidurilor ce descriu și se încadrează unor trame diferite.

Din punct de vedere stratigrafic, situația se prezintă unitar, nivelul medieval perforând construcțiile distruse la sfârșitul secolului al VI-lea. Este momentul în care această zonă (construcție) este abandonată definitiv, fără a avea elementele unei încercări de reparație la începutul secolului al VII-lea, când probabil singura activitate din zonă se restrângea la perimetrul castrului târziu, plasat în imediata vecinătate a edificiului (cca 12,00 m SV).

Densitatea materialului arheologic descoperit în cursul săpăturilor efectuate în încăperile edificiului, varietatea și specificitatea sa oferă informații suficiente cu privire la funcționalitatea acestei clădiri. Amplasamentul în proximitatea porții principale a fortificației de la Capidava confirmă importanța acestui edificiu și rolul său de spațiu de depozitare. În acest context eventualitatea unei arii de habitat (baracă) pare improbabilă.

Informațiile obținute contribuie semnificativ la completarea imaginii de ansamblu a edificiului, creând premisele unor noi ipoteze de lucru. Săpăturile viitoare vor completa informațiile din aceasta campanie, cu rolul de a confirma sau infirma ipotezele prezentate.

Informații suplimentare online

[Raportul 5582 din cronica.cimec.ro](#)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](#)
